

YENİ YEMEN

MEDYA KURUMU

مؤسسة يمني يهن الإعلامية

RİYAD ANLAŞMASI'NI KİM BOZDU?

Hazırlayan

Yeni Yemen Medya Kurumu

İstanbul-Türkiye

Ocak 2022

RİYAD ANLAŞMASI'NI KİM BOZDU?

GİRİŞ

Yemen'in geçici başkenti Aden'in ve ülkenin güneyinde yer alan Husiler tarafından kontrol edilen vilayetlerin özgürleştirilmesinden beri hükümet, kurtarılan bu bölgelerin büyük kısmında resmi olarak etkinliğini kuramadı.

Öte yandan Mayıs 2017'de kurulan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) tam desteğini alan Güney Geçiş Konseyi'nin geniş alanları kontrol altına alması Yemen hükümetinin sahada kendi kontrolünü dayatma kabiliyetini olumsuz yönde etkiledi. Bu durum aynı zamanda hükümetin, Güney Geçiş Konseyi ile sonuçsuz müzakerelere girmesi ve çeşitli resmi kurumların çalışmalarını akim bıraktı.

Ülkede resmi bir siyasi varlığın olmaması, kurtarılan kentlerdeki ekonomik, güvenlik ve askeri alanların çoğuna gölge düşürdü. Güvenlik alanındaki kaos artarken, geçici başkent Aden'de bulunan Merkez Bankası'nda basılan yerel para biriminin değerinin düşmesiyle birlikte ekonomik bozulma maksimum seviyelere ulaştı.

Koalisyon lideri olarak Riyad, siyasi ve askeri kutuplaşmanın şiddetini azaltmak ve Husilerle mücadelede Krallığın çıkarları doğrultusunda siyasi ve askeri durumu düzenlemek amacıyla güney Yemen'deki aktörler arasında kapsamlı görüşmeler yapmaya çalıştı. Suudi Arabistan'ın bu çabaları, kurtarılan bölgelerde bir dizi güvenlik ve askeri kargaşanın ardından meşru hükümet ile Güney Geçiş Konseyi arasında 5 Kasım 2019'da imzalanan Riyad Anlaşması'yla sonuçlandı.

Anlaşmanın üzerinden iki yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen, güney bölgeleri, hâlâ devletin resmi olarak yokluğundan ve Güney Geçiş Konseyi'nin kontrol ettiği güney bölgelerini yönetme konusunda net ve bir vizyonunun olmamasından muzdarip.

SORU HALA DEVAM EDİYOR

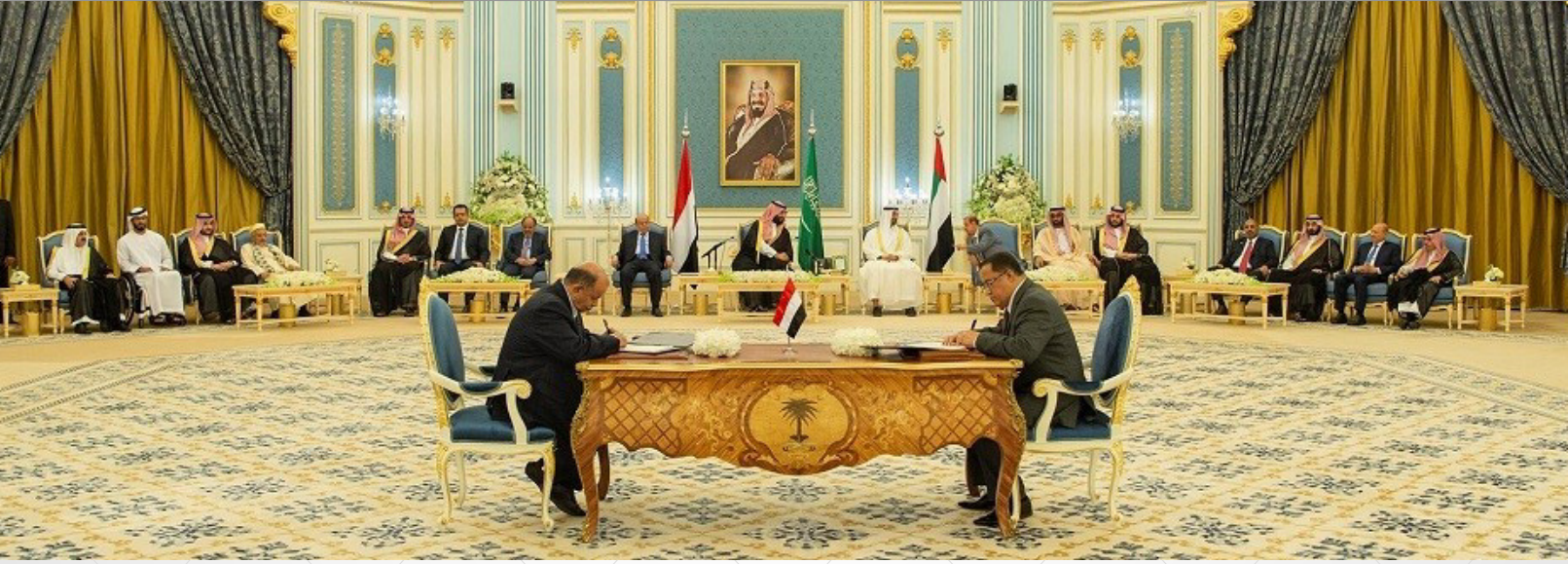
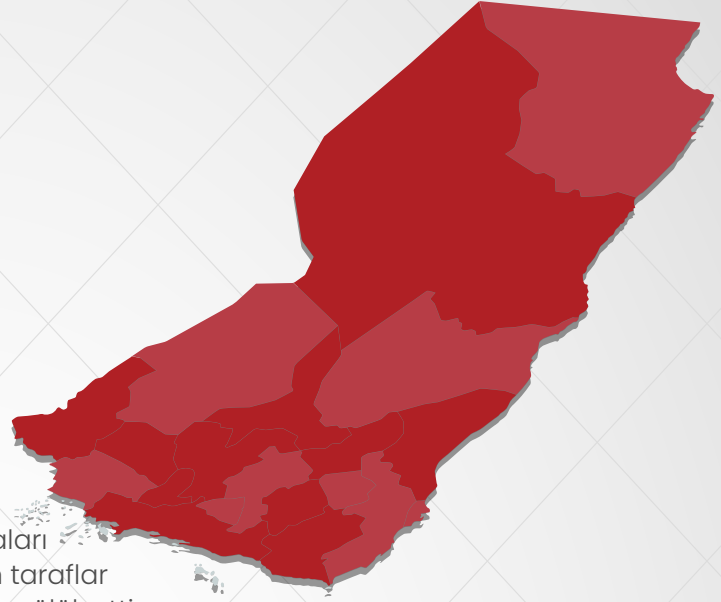
Riyad Anlaşması'nın bozulmasından kim sorumlu ve yakın vadede hükümlerini uygulama olasılığı nedir?

ANLAŞMANIN İÇERİĞİ

Riyad Anlaşması'nın tarihi, Yemen'in güneyinde Güney Geçiş Konseyi güçleri ile meşru hükümete bağlı güçler arasında patlak veren ve Güney Geçiş Konseyi ile kendisine bağlı güçlerinin geçici başkent Aden'i ve diğer şehirleri ele geçirdiklerini ilan ettikleri 8 Ağustos 2019 tarihine uzanıyor.

Suudi Arabistan'ın silahlı çatışmalara son verme ve güney şehirlerini saran güvenlik kaosunu bitirme çabaları kapsamında Riyad yönetimi, güney Yemen'de çatışan taraflar arasında 5 Kasım 2019'da imzalanan bir anlaşmaya öncülük etti. Anlaşma bir dizi ana maddenin yanı sıra ekonomik, güvenlik ve askeri düzenlemelere ilişkin bentlerden oluşuyordu.

Madde 1.

Güney ve kuzey vilayetleri arasında eşit yetkilere sahip bir hükümetin kurulması.

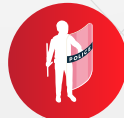
Madde 2.

Askeri kuvvetlerin Savunma Bakanlığı kontrolüne alınması.

Madde 3.

askeri kuvvetlerin Savunma Bakanlığı kontrolüne alınması.

Madde 4.

Emniyet güçlerinin İçişleri Bakanlığı yönetimine alınması.

ANLAŞMANIN ŞARTLARI

Anlaşma, imzalanmasından itibaren 30 günü aşmayan bir süre içinde hükümetin kurulmasını öngördüğü halde 9 aydan fazla bir süre geçmesine rağmen siyasi yetkilere sahip bir hükümet kurulamadı. Bununla birlikte anlaşmanın birçok maddesi uygulanmadı. Ana bölgelerinden ve karargahlarından Aden, Ebyen ve Şebve kentlerine doğru hareket eden askeri güçler çekilmedi. Bu nedenle Suudi Arabistan Krallığı, anlaşmanın uygulanmasına yönelik mekanizmalara ulaşmak için güneydeki çatışan taraflar arasında istişarelere öncülük etti. Ardından Temmuz 2020 sonunda Riyad, anlaşmanın uygulama mekanizmasına ulaştığını duyurdu.

Riyad Anlaşması'nın imzalanmasından sonraki dönem, anlaşmanın şartlarının uygulanmasını yeniden canlandırmaya yönelik bir dizi karar alındı:

- 1** Ocak 2020'de Yemen hükümeti ile Güney Geçiş Konseyi'nin askeri çekilmesi ile Ekim 2020'de iki taraf arasında esir takası anlaşması yapıldı. Bu anlaşma ile Ebyen kentinde kabilelerin arabuluculuğu ile her iki taraftan 200'den fazla mahkum takası gerçekleştirildi.
- 2** Suudi tarafı, görüşme ve müzakerelere katılmaları için anlaşmanın tüm taraflarını görüşmelere katılması için davetini sürdürdü. Bunların başında ise Güney Geçiş Konseyi Başkanı Aydarus Ez Zubeydi'yi 20 Mayıs 2020'de Riyad'da davet etti.
- 3** Hadramevt kentindeki heyet, Suudi Arabistan'ın himayesinde gerçekleştirilen siyasi görüşmelere katılmak ve Riyad Anlaşması'nın hayata geçirilmesi görüşmelerine katılmak üzere 17 Temmuz 2020'de Riyad'a ula.

Bunların başında ise Güney Geçiş Konseyi Başkanı Aydarus Ez Zubeydi'yi 20 Mayıs 2020'de Riyad'da davet etti.

Hadramevt kentindeki heyet, Suudi Arabistan'ın himayesinde gerçekleştirilen siyasi görüşmelere katılmak ve Riyad Anlaşması'nın hayata geçirilmesi görüşmelerine katılmak üzere 17 Temmuz 2020'de Riyad'a ulaştı.

ANLAŞMA SONRASI SÜREÇ

Anlaşma hükümlerinin uygulanmaması ile ilgili süreç olduğu gibi devam etti. Tarafların her biri diğerini anlaşmadaki sorumluluklarından kaçmakla suçladı. Bu nedenle, tabii olarak iki tarafın askeri bileşenleri arasındaki çatışmalar yeniden başladı. Güney Geçiş Konseyi, Aden şehrinde yönetim birimleri üzerinde neredeyse tam kontrol sağladı. Aden ve güneydeki tüm kentlerde olağanüstü hal ilan etti. Nisan 2020'de "Güneyin Öz-Yönetimi" adını verdiği yönetimi kurdu. Buradaki hedef devletin mali gelirlerini ve geçici başkent Aden'de bulunan Merkez Bankasının hazinesini kontrol etmektir. Meşru hükümet ise bu adımı anlaşmaya bir darbe olarak değerlendirdi.

Güney Geçiş Konseyi'nin, bu özerk yönetim açıklaması, Yemen hükümeti tarafından Riyad Anlaşması'ndan tamamen çekilme ve meşru hükümete karşı darbenin devamı olarak nitelendirilmesi nedeniyle reddedildi. Ebyen'de iki taraf arasındaki çatışmalar ise devam etti.

Yemen ordusunun Zincibar şehrini (Ebyen kentinin merkezi) özerk yönetimi ilanından sonra kontrol altına alan Güney Geçiş Konseyi güçlerinden geri alma girişimlerinin arka planında Güney Yemen.

Taraflar arasındaki savaşlar aylarca sürdü. Ateşkesin sağlanması için bir dizi arabuluculuk girişimleri oldu. Ardından ateşkes anlaşmasının hayata geçirilmesi için iki taraf 22 Haziran 2020'de Arap Koalisyonunun liderliğinde ateşkes konusunda anlaşmıştı. Daha sonra iki taraf arasında çatışmalar yeniden başladı. Ebyen kentinde taraflar arasındaki çatışmalar Temmuz 2021'de Güney Geçiş Konseyi'nin anlaşma şartlarının ihlali olarak kabul edilen askeri atamalar yapmasının ardından tekrar alevlendi. Bu durum kentteki güvenlik durumunun sürekli gergin olmasına ve ateşkesi ihlallere açık bir hale getirdi.

Bir diğer cephede ise Şebve kentindeki çatışmalar günden güne artmaya başladı. Özellikle Güney Geçiş Konseyi'nin Ağustos 2019'daki darbesinden sonra, Güney Geçiş Konseyi'ne bağlı "Şebve Elit Güçleri ile meşru hükümete bağlı 21. Tugayı arasında yeniden şiddetlendi. Bu çatışmalar hükümet güçlerinin Atak kentini kontrol altına alması ile sona erdi. Güney Geçiş Konseyi güçleri petrol zengini Balhaf bölgesini ise kontrol altına aldı.

Husilerin Eylül 2014'te Sana'yı ele geçirmesinden bu yana her zaman çatışma sahasından uzak olan Sokotra Adası'nda çatışmalar alevlendi. Sokotra'daki çatışmalar Güney Geçiş Konseyi'nin 20 Haziran 2020'de kontrolü ele geçirmesi ile sona erdi. Güney Geçiş Konseyi güçleri güvenlik karargahlarını ve kampları yıkmayı ve Sokotra'nın başkenti Hadibo kentini girişlerinde kontrol noktaları oluşturmayı başardı.

SUUDİ ARABİSTAN GİRİŞİMİ İLE YAPILAN ANLAŞMA

Devam eden ihtilafı sona erdirmek için Suudi Arabistan girişimiyle 29 Temmuz 2020'de yeni bir çözüm mekanizması önerildi:

BİRİNCİ

Aden şehri için yeni bir vali ve güvenlik müdürü atanması.

İKİNCİ

Ülkede 30 gün içinde yeni bir hükümetin kurulması.

ÜÇÜNCÜ

Güney Geçiş Konseyi temsilcileri dahil olmak üzere askeri güçlerin Aden dışına çekilmesi ve Ebyen vilayetindeki iki tarafın güçlerinin eski konumlarına döndürülmesi.

GÜNEY GEÇİŞ KONSEYİ

Bu Suudi girişimin Konsey sözcüsü Nizar Heytem aracılığıyla konseyin Riyad Anlaşması'na hazırlık amacıyla özerk yönetimden vazgeçtiğini açıklayarak yanıt verdi. = Bu Suudi girişimin Konsey sözcüsü Nizar Heytem aracılığıyla konseyin Riyad Anlaşması'na hazırlık amacıyla özerk yönetimden vazgeçtiğini açıklayarak yanıt verdi.

Aden Valiliği'ne Ahmed Salim Rabie yerine Ahmed Hamed Lemles'in atanması'na ve Lamlas'ın Aydarus El Zubeyd'ye (Güney Geçiş Konseyi Başkanı) yakın bir figür olarak kabul edilmesine rağmen, Ahmed Muhamed Al Hamdi'nin, Şellal Şaye'nin halefi olarak Aden'in güvenlik direktörü olarak atanması tüm taraflarca kabul edilebilir bir kişi olarak kabul ediliyor. Ancak, hali hazırdaki durum güneydeki bölgelerde yaşayan halk, Güney Geçiş Konseyi'nin askeri kontrolüne ve meşru hükümetin nüfuzunu ortaya koymakta yayıf olduğuna şahit oluyor. Aynı zamanda kurtarılmış bölgelerdeki halk siyasi müzakereleri iç krizlere çözüm olmayacak girişim olarak değerlendiriyor.

Riyad Anlaşması'nın uygulanmasındaki sorunun kökenine döndüğümüzde, bunun esas olarak koalisyonun güney Yemen dosyasını yönetme biçimine ve buna dahil olan bileşenlere dayalı bir sorun olduğunu görüyoruz. Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) güney Yemen vizyonunda güneyin kuzey Yemen'den ayrılmasını ön görüyor. Bu durum Abu Dabi yönetimini, Husilerin başkent Sana'yı ele geçirmesinden sonra düzenlenen Kararlılık Fırtınası Operasyonu'ndaki Riyad'da bulunan ülkenin birliğini sağlamaya çalışan hükümetin liderlerini değil, güneydeki liderlere maddi ve askeri olarak desteklemeye yöneldi.

Aynı şekilde, Suudi Arabistan'ın Geçiş Konseyi liderleriyle ilişkilerde izlediği diplomasi ve esneklik, Husilerin 2015'teki hareketlerine ve genişlemelerine karşı atılan adımlar gibi sağlam adımlar atmaya gerektiren Yemen gerçeğinin gerekliliklerine uymuyor. Özellikle Suudi Arabistan meşru hükümeti destekliyor ve güney Yemen'in kuzeyden ayrılması fikrini benimsemiyor.

Güvenlik kaosu ve Yemen topraklarında gerekli olan hükümetin bulunmaması ışığında, Güney Yemen'deki askeri taraflar güçlerini, Riyad'daki koalisyon liderliğinin öncülük ettiği meşru hükümet ile Geçiş Konseyi arasındaki resmi anlaşmalardan değil, saha üzerindeki kontrollerinden alıyor. Bu durum, tüm bu bileşenlerin güney bölgelerinin özgürleştirilmesinden sonra elde edebildikleri kazanımlar üzerinden herhangi bir taviz vermelerini zorlaştırıyor. Özellikle de her bileşen (Güney Hareketi'nde veya meşru hükümetin bileşenleri) kapsamlı bir projeden çok, bireysel çıkarları ilgilendiriyor. Anlaşmayı yapan her bir taraf, bu bileşenleri içermediği ve bunlarla nasıl başa çıkılacağı konusunda birçok eksiklik içeriyor.

Riyad Anlaşması'nın bozulmasının en önemli nedenlerinden biri ve belki de her hangi iki taraf arasında yapılacak bir anlaşmanın bozulma sebebi olacak olan, taraflar arasındaki tam güven sağlanamaması sorunudur. Doğrudan yüz yüze bir görüşme olmaması durumunda arabulucu olan Suudi Arabistan ileri geri tereddütler yaşıyordu. Bu da iki tarafın Güney Yemen'deki durumu istikrara kavuşturmak için askeri ve siyasi çabalarını birleştirmenin imkansızlığını gösteriyor.

Ayrıca, iki taraf arasındaki derin görüş ayrılıkları anlaşmanın tüm aşamalarında yer aldı. Askeri çatışmalar ise anlaşma imzalanmasının ardından yeniden başladı. Bu da anlaşmaları şekli olarak ve kağıt üzerinde formalite haline getirdi.

ANLAŞMANIN UYGULANMAMASININ NEDENLERİ

Anlaşmanın muğlak dili, anlaşmanın iki taraf arasındaki ihtilafın başka bir aşamasına girmesine neden oluyor. Anlaşma çok kısa sürelerle sınırlıydı, hükümlerinin uygulanmasına yönelik mekanizmalar konusunda netlikten yoksundu ve tarafların bir maddenin diğerinden önce uygulanmasına bağlı kalmasını sağlayan prosedürlerinin sırası ve anlaşmanın işleyişi konusunda net değildi. Bu sebeple Riyad Anlaşması sahada başarısız oldu.

Örneğin, Riyad Anlaşması, Güney Geçiş Konseyi temsilcilerini de içeren teknokrat bir hükümetin kurulmasını öngörüyor. Ancak Savunma veya İçişleri Bakanlığı gibi önemli bakanlıklarda kimin olacağı konusu netleştirilmemişti. Bu durum anlaşmanın uygulanmasının önünde engel teşkil etti. Anlaşmada ayrıca tesisleri koruma güçlerinin atanmasını da öngörülüyordu.

Burada temel amaç, Merkez Bankası, limanlar ve diğerleri gibi merkezi kurumların güvenliklerinin sağlanması. Fakat burada da seçilecek güçlerin hükümet güçlerinden mi? yoksa Güney Geçiş Konseyi'nden mi? sağlanacağı belirtilmemesi, Riyad'ın Anlaşması'nın imzalanmasından sonra alınacak taktiksel tedbirlerin aksamasına neden oldu.

Riyad Anlaşması'nın uygulanamamasına yol açan bir diğer faktör de Güney Geçiş Konseyi'nin bileşenlerinin çokluğu ile ilgiliydi. Her bileşen farklı bir siyasi ve askeri doktrin taşıyordu. Güney Hareketi artık Yemen hükümeti ile bağlayıcı müzakerelere girebilecek ve anlaşma yapabilecek bir bütünlük taşıyor. Riyad yönetimine, anlaşmanın şartlarına uymak için baskı araçlarının kullanılmasına yardımcı da olmuyor.

Aslında geçtiğimiz ekim ayında İmam Nubi'nin (Güvenlik Kuşağı'nda yönetici) askeri gücü ile Güney Geçiş Konseyi'nin güvenlik güçleri arasında yaşanan kanlı Aden olayları, Güney Geçiş Hareketi'nin yaşadığı bölünme durumunun en iyi kanıtıdır. Güney Hareketi'nin askeri gruplarının, özellikle liderlerinin saflarında yayılan bölgeselcilik, tek bir tarafın temsil edilemeyeceğini ortaya koydu.

SONUÇLAR

Taraflar için yeterli bağlayıcı garantilerden yoksun herhangi bir anlaşma, gerçeği sulandırmadan başka bir şey değildir. Bu şekilde siyasi ve askeri durumu istikrara kavuşturmadan daha fazla, kaos ve siyasi ve güvenliği sarsan bir araca dönüşür.

Riyad Anlaşması'nın şartlarını ve mekanizmalarını ne ölçüde uygulanabileceğini ölçmek amacıyla, bu anlaşmayla ilgili bazı sonuçlara atıfta bulunalım:

1

Suudi Arabistan liderliğindeki Arap Koalisyonu'nun yürüttüğü müzakere-lere ve Yemen meselesine aşına olan uluslararası ve bölgesel tarafların girişimleri vekalet oluşturma ve kendi çıkarlarını ön planda tutma yaklaşımı üzerine inşa edilmiştir. Bu da Yemen'deki savaşın uzaması ve Güney Yemen'in ulusal çıkarlarının ihmal edilmesine neden oldu. Güney Yemen'in bir güç gösterme aracı ve nüfuz mücadelesi için bir arena haline getirildi.

2

Riyad Anlaşması ve Suudi Arabistan tarafından desteklenen tüm arabuluculuklar, kurtarılmış güney bölgelerinde çatışan unsurlar ve tüm kişileri tatmin edecek ve razı edecek, mutabakat mekanizmaları bulmaya odaklandı. Ancak savaşı sona erdirmek, devlet kurumlarını desteklemek ve hayatı doğal akışına döndürmek gibi temel konuları ihmal etti. Bu nedenle, merkezdeki meseleleri çözüme odaklanmayan gelecekteki herhangi bir müzakere, sadece tüm taraflar arasındaki ihtilaf dosyalarının artması için bir araç olacaktır.

3

Arap Koalisyonunun süregelen sorunlarının çözümünde bir tarafın görüşünü diğerine karşı desteklemesi, savaşı ve çatışmaları daha da artıracaktır. Özellikle kökleri uzun bir tarihi geçmişe dayanan Güney Yemen'deki çatışmaları daha da artacaktır. Savaş sonrası dönemde Yemen'i bir arada tutmak için Güney Geçiş Konseyi ile yapılacak meşru hükümet müzakerelerine tüm tarafları ve güçleri dahil etmek acil bir ihtiyaçtır.

4

Yemen hükümetinin Kararlılık Fırtınası Operasyonu'nun başlamasından bu yana Arap koalisyonunun kurtarılan bölgelerin iç yönetimine ilişkin sürekli taviz vermesi, koalisyonun kararlarına itiraz eden şahsiyetlerin hükümetten uzaklaştırılması, Güney Geçiş Konseyi karşısındaki konumunu zayıflatmıştır. Bin Dağır'ın başbakanlığına son verildi. İçişleri Bakanı eski Ahmed El Meyseri ve eski Ulaştırma Bakanı Salih Al-Jabwani Bunlarla birlikte Sokotra vilayetinden Ramzi Mahrous, Shabwa vilayetinden Bin Adiyu ve diğerleri Yemen'in güneyindeki Arap koalisyonu ülkelerinin hedefleri ile çatışmaları nedeniyle görevlerine son verildi. Belki de meşru hükümet, yerel ve uluslararası konumunu güçlendirmek için siyasi kararını bağımsız bir şekilde almalıdır.

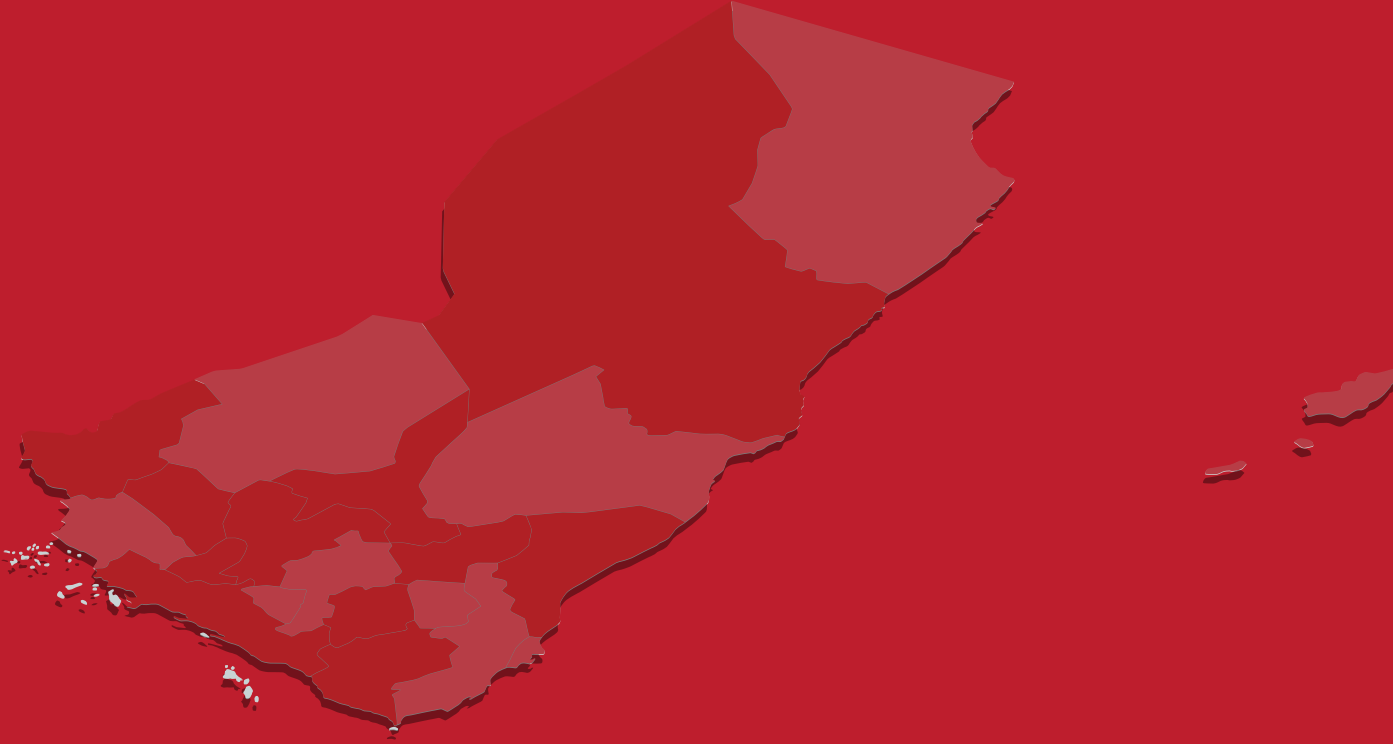
5

Riyad anlaşması, her biri diğerinin meşruiyetine inanmayan iki taraf arasında yapıldı. Belki de Güney Geçiş Konseyi, anlaşmanın şartlarını kabul etmekteki amacı ve ayrılıkçı çabalarını sürdürmek, kuzeyden ayrılmak ve tam meşruiyet elde etmek için Hadi'nin hükümetine katılmayı seçti. Bu nedenle Hadi hükümeti, güneydeki barışçıl hareketin temsilcisi olarak 2140 sayılı BM Kararı uyarınca kabul etti. Bu konuda sürekli tavizler vermek yerine güneyde sahada yer almak Güney Geçiş Konseyi için lehine bir durum oluşturuyor.

YENİ YEMEN
MEDYA KURUMU
مؤسسة يمني الإعلامية

RİYAD ANLAŞMASI'NI KİM BOZDU?

Yeni Yemen Medya Merkezi
Şirinevler Mahallesi, Fetih Caddesi 4.
Sokak No:2/4, Çoban İş Merkezi
Kat: 4, 34188 Bahçelievler, istanbul.
Telefon: +9053733706 34
Web sitesi: www.yeniyemen.org

